

Guia d'aprenentatge
Teories i processos educatius
(6 ECTS)

Any acadèmic 2015-2016

Semestre: 2n Curs:1r

Nom de la titulació: Grau en Educació Social.

Mòdul A: Formació bàsica en ciències socials i jurídiques

Matèria: Educació

Nom de la titulació: Grau en Treball Social.

Mòdul A: Formació bàsica en ciències socials i jurídiques

Matèria: Educació

Professora: Àngels Sogas Perales

1.- Presentació de l'assignatura

Potser en aquests moments no saps amb qui treballaràs quan siguis professional (amb infants, joves, adults, gent gran, disminuïts, persones sense llar, dones...) El que si saps és que en qualsevol cas hauràs de fer una tasca amb components educatius, fruit de la reflexió de referents teòrics i pràctics. En aquesta assignatura tens la possibilitat de reflexionar sobre què és i què ha estat l'educació, quin sentit té, quins problemes ens planteja actualment i de quina manera es fa present en les nostres activitats professionals. Però sobretot, el que volem és que entenguis que educar, sigui des de la perspectiva que sigui, des de l'àmbit que sigui, és una acció complexa que descansa en un posicionament ètic, necessita està fonamentada en el coneixement científic i ha de ser ben traduïda en accions tècniques. És a dir, valors, coneixement i estratègia són els tres elements bàsics de qualsevol acció educativa.

T'has preguntat alguna vegada si la imatge que tenim de la infantesa ha estat sempre la mateixa? Qui ha contribuït a crear una imatge diferent dels infants i com va repercutir en la societat tot aquest pensament després transformat en teoria? Saps qui són els pedagogs humanistes i quines idees defensen? Saps que des de fa molt temps, ja s'intentava treballar amb els infants infractors d'una manera especial?... Tot això ho podràs anar descobrint en aquesta assignatura.

Per aprofundir en aquestes qüestions, treballarem des de la teoria i la història de l'educació. Repassarem els grans models pedagògics, els compararem entre ells, identificarem els aspectes clau que han d'estar presents en qualsevol procés educatiu.

També treballarem detingudament les diferències entre educació i escolarització i estudiarem quins són els diferents agents educatius i com operen. Finalment, analitzarem els elements bàsics del procés educatiu i repassarem alguns dels temes centrals del debat pedagògic que caldrà anar aprofundint al llarg dels vostres estudis i posteriorment, en la vostra vida professional.

Et proposem que ens acompanyis en aquest viatge sempre apassionant al món de l'educació.

2.- Competències a desenvolupar

- Identificar les relacions entre els elements biològics (representats pel desenvolupament i els elements culturals (representats per l'aprenentatge) en el procés de construcció personal.
- Aplicar els conceptes que es deriven dels models sistèmics en l'anàlisi d'una realitat educativa concreta.
- Adequar els grans principis progressistes de les pedagogies del segle XX a la realitat del segle XXI.
- Identificar els límits personals i d'equip en el moment de plantejar una acció educativa.

3.- Continguts

Mòdul 1. *El fet educatiu: fonaments, conceptes i processos.*

Unitat 1. La importància de l'educació en la incorporació a la cultura.

- Enculturació, socialització, instrucció... els processos d'incorporació a la cultura.
- Entorns i agents educatius: l'educació formal, no formal i informal.

Unitat 2. De la lògica mecanicista a la lògica dels sistemes.

- De la *fabricació* a l'*abstencionisme pedagògic*.
- El Naturalisme Pedagògic, el Realisme Pedagògic i els plantejaments sistèmics i constructivistes.
- El concepte de sistema.
- La relació educativa: educabilitat, educativitat, interacció, feed-back i reorganització.

Unitat 3. Les institucions educatives.

- Escola, família, estat i església.

Mòdul 2. *Teories contemporànies de l'educació*

Unitat 1. La tradició renovadora.

- De les pedagogies tradicionals a les pedagogies actives.
- Moviment de l'Escola Nova.
- Maria Montessori i la pedagogia científica.
- John Dewey i la pedagogia progressista.
- Decroly i els centres d'interès.
- Piaget i el constructivisme.

Unitat 2 Teories antiautoritàries.

- L'antiautoritarisme de Neill.
- La "no directivitat de Rogers".
- Els estadis de la moral de Kohlberg.
-

Unitat 3 Aires de llibertat: el moviment anarquista i la pedagogia llibertària.

- Ferrer i Guardia i l'Escola moderna.

Unitat 4. Pedagogies marxistes.

- L'educació de Marx y Engels.
- Esforç, disciplina conscient i comunitat: les colònies de Makarenko.

Unitat 5. Les pedagogies crítiques.

- La desescolarització. Ivan Illich.
- Les teories antiinstitucionals.
- Skinner i la tecnologia en l'ensenyament.

Unitat 6. El personalisme.

- Milani i l'Escola de Barbiana: consciència personal i compromís social.
- Freire i l'alliberament des de l'educació.

En el **mòdul 1** treballarem els processos d'incorporació a la cultura. Dins d'aquest procés trobarem l'educació. Analitzarem el concepte i la seva polisèmia, els diferents agents i entorns on es pot produir un fenomen educatiu. A continuació, iniciarem l'estudi dels grans models filosòfics i antropològics que donen suport a les diferents teories pedagògiques. Finalment, identificarem els processos educatius des d'una perspectiva sistèmica i constructivista. Analitzarem els seus components i també algunes condicions bàsiques per assegurar el desenvolupament d'aquest procés, així com els criteris per identificar el potencial i les limitacions d'una institució educativa.

En el **mòdul 2** farem un recorregut per les diferents teories pedagògiques més rellevants del segle XX. Compartirem la visió de les pedagogies tradicionals, el moviment de l'escola Nova, les pedagogies antiautoritàries, anarquistes i marxistes i acabarem amb les pedagogies crítiques i el personalisme pedagògic. Un apassionant viatge que ens permetrà identificar els trets més representatius i analitzar la seva vigència actual o la forma d'extrapolar-les.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés, l'estudiant:

- Descriurà en què consisteix la naturalesa biogràfica de l'ésser humà.
- Identificarà les característiques i funcions dels diferents agents educatius en el procés d'incorporació social.
- Compararà les perspectives sobre l'ésser humà i sobre la forma que adquireixen els processos d'aprenentatge en els grans paradigmes de l'educació.
- Ressenyarà els elements fonamentals que entren en joc en una relació educativa.
- Enumerarà les principals característiques i els autors més representatius de les teories pedagògiques treballades en l'assignatura.
- Identificarà els criteris que aporten informació sobre el potencial educatiu d'una institució.
- Identificarà i emetrà judicis raonats sobre problemes socioeducatius per millorar la pràctica professional.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

La metodologia de treball de l'assignatura es basa en **tres elements** prou diferenciats. En primer lloc, les **sessions magistrals** per part del professor/a que tenen per objectiu presentar els aspectes centrals de cada tema i establir un marc conceptual de treball. En segon lloc, les **sessions de treball** en grup on es desenvoluparan activitats de comprensió i d'utilització dels coneixements. Mitjançant diversos elements formatius (reportatges, textos, conferències de persones rellevants, etc.) es relacionaran els conceptes teòrics amb la realitat de la professió. En tercer lloc, es disposa de les **tutories individualitzades** o de petit grup que tenen per objecte clarificar dubtes i/o fer el seguiment del treball que vagi fent cada estudiant.

En paral·lel a aquests elements, l'estudiant disposa d'un **entorn virtual** que facilita el treball personal, fora de l'aula. Els diferents documents, materials, textos, esquemes, etc que siguin necessaris per treballar a classe, estaran disponibles en aquest espai virtual perquè l'estudiant pugui preparar les sessions presencials (portar un text llegit, un esquema preparat, etc). L'entorn virtual és també un espai de treball (no només de consulta de materials) dins del qual es podran desenvolupar debats o anàlisis de materials que hagin estat presentats a classe. En qualsevol cas, l'estudiant ha de tenir present que el treball de l'assignatura no s'esgota a l'aula i que només amb l'assistència a classe no serà suficient per superar l'assignatura.

El conjunt de les activitats formen part del sistema d'avaluació (que s'explica en el punt següent), de manera que l'assistència a classe és imprescindible.

Podem dividir les activitats en tres tipus: en primer lloc, les activitats d'aprenentatge, que són les que es fan a classe per aprofundir una temàtica que s'ha presentat prèviament per part del professor. En segon lloc, les activitats d'avaluació, que es concreten en el lliurament dels treballs en les dates fixades. Aquests dos primers tipus estan estretament relacionades i tenen caràcter obligatori en el cas d'optar per l'avaluació continuada. Finalment, les activitats d'ampliació, que són propostes i suggeriments de treball que es poden anar fent a classe o en l'espai personal de treball, però que no comporten el lliurament de cap treball.

5.2.- Activitats dels estudiants:

És imprescindible també una actitud activa per part de l'estudiant que implica estar predisposat a treballar col·laborativament amb la resta de persones del grup, ja sigui a classe com en els espais virtuals, i portar al dia els diferents encàrrecs que siguin necessaris per al bon funcionament de l'assignatura (lectures o petits treballs que s'hagin de preparar a casa).

Treball a l'aula	50 hores	2 ECTS
Treball tutoritzat:	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	50 hores	2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1.- Activitats o instruments d'avaluació

L'Avaluació de l'assignatura té per objectiu assegurar que l'estudiant ha adquirit els coneixements bàsics i ha desenvolupat les competències previstes en aquesta guia. Perquè això sigui possible, cal entendre el procés d'aprenentatge de manera progressiva, de manera que (com s'explica en el punt anterior), el treball diari de l'estudiant és fonamental. Des d'aquesta perspectiva, l'avaluació s'entén com un procés continu de producció de l'estudiant i de recollida d'evidències per part del professor/a que mostri com es va consolidant l'aprenentatge o, en el cas que hi hagi alguna dificultat, que es pugui orientar adequadament l'estudiant en aquells aspectes menys consolidats.

a) Avaluació continuada

En aquesta assignatura, acollir-se a l'avaluació continuada implica realitzar totes les tasques que s'indiquen a continuació:

1. **Assistència.** L'assistència a classe és voluntària durant la primera part de l'assignatura, però per a poder fer l'avaluació continuada és obligatori assistir a les tutories de seguiment de preparació del treball grupal i el dia de la pròpia exposició.
2. **Exercici del llibre** Meirieu, Ph. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes.
3. **Elaboració d'un mapa conceptual** que integri els continguts del mòdul 1.
4. **Treball final de síntesi.** Aquest treball consisteix en fer una anàlisi aprofundida d'un model pedagògic. El document de partida per fer aquest treball és el llibre de Jaume Trilla que s'indica en l'apartat de "lectures obligatòries" d'aquesta guia. Aquest treball consta de **quatre** parts:
 - **la primera** és l'anàlisi per escrit d'un corrent pedagògic o l'estudi dels pedagogs mes representatius d'aquest corrent,
 - **la segona** l'elaboració d'una unitat didàctica per a traspasar la informació del treball a la resta de la classe.
 - **la tercera** . Elaboració d'un pamflet il·lustratiu per donar als companys
 - **la quarta part** la realització a classe de la unitat didàctica (segons calendari)

Per a realitzar aquest treball, és necessari fer seguiment tutorial que comptarà com a nota d'avaluació continuada.

5. **Prova** . Prova sobre les principals característiques de les diferents corrents i pedagogs.

En el cas de no presentar un dels treballs de classe, es considerarà que l'estudiant ha renunciat a l'avaluació continuada

Calendari d'activitats avaluació continuada

Prova contrast llibre de Ph. Meirieu	24/25 de febrer 2016
Lliurament Mapa conceptual	16/17 de març 2016
Tutories per a la realització del treball grupal	Segons calendari que es donarà a classe
Exposició treball final	A partir de la segona quinzena d'abril
Lliurament treball autors	13/14 d'abril 2016
Prova mòdul 2	11 de maig 2016

b) Avaluació final

Les persones que es vulguin acollir a aquesta modalitat d'avaluació, disposen de l'oportunitat d'examinar-se al final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova extensa que recull tots els materials penjats en l'espai virtual mentre es desenvolupava l'assignatura, així com les lectures obligatòries que s'indiquen en la darrera part d'aquesta guia. Aquesta prova constarà de deu preguntes a desenvolupar dos referents al llibre Meirieu, Ph. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes, tres referents al mòdul 1 i cinc referents al mòdul 2.

6.2.- Criteris d'avaluació

Assistència a classe	individual	Obligatòria 2ª part assignatura
Lectura llibre de Ph. Meirieu	individual	20%
Mapa conceptual	individual	20%
Exposició a classe	grupar	10%
Treball final de síntesi (tutories, exposició, i treball escrit)	grupar	30%
Prova mòdul2	individual	20%

6.3 Avaluació estudiants itinerari adaptat.

Els estudiants d'itinerari adaptat podrà optar per l'avaluació continuada o l'avaluació final. Els requisits seran :

1. **Elaboració d'un mapa conceptual** que integri els continguts del mòdul 1 **(20%)**
2. **Exercici de contrast lectura del llibre** de. Meirieu, Ph. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes. **(20%)**
3. **Treball final de síntesi.** Aquest treball consisteix en fer una anàlisi comparatiu de les diferents corrents pedagògiques. El document de partida per fer aquest treball és el llibre Trilla, J. (2001). *El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI*. Barcelona: Graó. **(40%)**
4. **Prova tipus test. (20%)**

c) Avaluació final

Les persones que es vulguin acollir a aquesta modalitat d'avaluació, disposen de l'oportunitat d'examinar-se al final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova extensa que recull tots els materials penjats en l'espai virtual mentre es desenvolupava l'assignatura, així com les lectures obligatòries que s'indiquen en la darrera part d'aquesta guia. Aquesta prova constarà de deu preguntes a desenvolupar dos referents al llibre Meirieu, Ph. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes., tres referents al mòdul 1 i cinc referents al mòdul 2.

7.- Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.-Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula presencial i campus virtual) el professorat pot comunicar-se amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Horari d'atenció: dimecres de 13,00 a 14,00 h. (caldría demanar cita prèvia per correu)
Correu electrònic: asogas@peretarres.url.edu

9.- Bibliografia i recursos

Lectures obligatòries:

Meirieu, Ph. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes.

Trilla, J. (2001). *El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI*. Barcelona: Graó.

Bibliografia complementària

Alzinet, J., Riba, C., Ribera, M. i Subirats, J. (Coord) (2003). *Més enllà de l'escola: Transformacions socials i noves dinàmiques educatives professionals*. Barcelona: Mediterrània.

Caride, J.A. (2004). No hay educación no formal. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, 28, 6.

Castillejo, J.L. i Colom, A. (1987). *Pedagogía sistémica*. Barcelona: CEAC.

Colom, A. (Coord.) (1997). *Teorías e instituciones contemporáneas de la educación*. Barcelona: Ariel.

Delors, J. (1996). *Educació: hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya.

Galcerán, M., Planella, J. i Vilar, J. (2003). Límits i possibilitats de l'acció educativa en educació social. *Educació social: Revista d'intervenció socioeducativa*, 25, 10 - 29.

Houssaye, J. (1995). *Quinze pedagogs. La seva influència avui*. Barcelona. Textos universitaris U.O.C. Proa

Meireu, Ph. (2009). *Lettre aux grandes personnes sur les enfant d'aujourd'hui*, Paris: Rue du Monde.

Meirieu, Ph. (1997). *La escuela, modo de empleo: de los métodos activos a la pedagogía diferenciada*. Barcelona: Octaedro.

Meirieu, Ph. (2004). *Referencias para un mundo sin referencias*. Barcelona: Graó.

Palacios, J. (1989). *La cuestión escolar*. Cuadernos de Pedagogía. Barcelona: Laia.

Perrenaud, PH. (2004). *Diez nuevas competencias para enseñar*. Barcelona: Graó.

Puig, J. M (1986). *Teoría de la educación*. Barcelona: PPU.

Quintana, J. M. (1995). *Teoría de la educación*. Madrid: Dykinson.

Rancière, J. (2003). *El maestro ignorante*. Barcelona: Laertes.

Reimer, E. (1973). *La escuela ha muerto*. Barcelona: Barral.

Rousseau, J. (1989). *Emili o de l'educació*. Vic: Eumo.

Santolaria, F. (1997). *Educación social. Historia de la educación social en la España moderna y contemporánea*. Barcelona: Ariel.

Sidorkin, A. (2007). *Las relaciones educativas. Educación impura, escuelas desescolarizadas y diálogo con el mal*. Barcelona: Octaedro.

Subirats, J. (Coord.) (2003). *Més enllà de l'escola*. Barcelona: Mediterrània.

Subirats, J, Albaigés, B. (2006). *Educació i comunitat. Reflexions a l'entorn del treball integrat dels agents educatius*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Trilla, J. (1985). *Ensayos sobre la escuela*. Barcelona: Laertes.

Trilla, J. (1993). *La educación fuera de la escuela*. Barcelona: Ariel.

Van Manen, M. (1998). *El tacto en la enseñanza*. El significado de la sensibilidad pedagógica. Barcelona: Paidós Educador.

Van Manen, M. (2003). *El tono en la enseñanza*. Barcelona: Paidós educador.

VV.AA. (2005). *Pedagogías del siglo XX*. Barcelona: CISS Praxis

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Activitats formatives	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
C1 Identificar les relacions entre els elements biològics (representats pel desenvolupament i els elements culturals (representats per l'aprenentatge) en el procés de construcció personal.	Exposició de fonaments teòrics Anàlisi de lectures Visionat de vídeos Elaboració mapa conceptual Lectura comprensiva de la bibliografia de referència	Descriurà en què consisteix la naturalesa biogràfica de l'ésser humà. Identificarà les característiques i funcions dels diferents agents educatius en el procés d'incorporació social	Mapa conceptual (veure Pauta d'activitat d'avaluació 2)...
C2 Aplicar els conceptes que es deriven dels models sistèmics en l'anàlisi d'una realitat educativa concreta.	Exposició de fonaments teòrics Anàlisi de lectures Visionat de vídeos Elaboració mapa conceptual Lectura comprensiva de la bibliografia de referència	Compararà les perspectives sobre l'ésser humà i sobre la forma que adquireixen els processos d'aprenentatge en els grans paradigmes de l'educació. Ressenyarà els elements fonamentals que entren en joc en una relació educativa.	Lectura del llibre (veure Pauta d'activitat d'avaluació 1) Mapa conceptual (veure Pauta d'activitat d'avaluació 2)...
C3 Identificar els límits personals i d'equip en el moment de plantejar una acció educativa	Exposició de fonaments teòrics Anàlisi de lectures Visionat de vídeos Elaboració mapa conceptual Lectura comprensiva de la bibliografia de referència	Identificarà els criteris que aporten informació sobre el potencial educatiu d'una institució. Identificarà i emetrà judicis raonats sobre problemes socioeducatius per millorar la pràctica professional	Lectura del llibre (veure Pauta d'activitat d'avaluació 1) Mapa conceptual (veure Pauta d'activitat d'avaluació 2)...
C4 Adequar els grans principis progressistes de les pedagogies del segle XX a la realitat del segle XXI	Conferència educador social Exposició de fonaments teòrics Recerca d'informació documental Lectura comprensiva de la bibliografia de referència Elaboració de fitxes i graella Conferència educador social	Enumerarà les principals característiques i els autors més representatius de les teories pedagògiques treballades en l'assignatura	Treball de síntesis (veure Pauta d'activitat d'avaluació 3) Prova (veure Pauta d'activitat d'avaluació 4)...